

Shine on You Crazy Diamond

LEGELIVET

ALEXANDER WAHL

E-post: alexanderwahl32@gmail.com

Alexander Wahl er veileder og spesialist i allmenntillegisin ved Kurbadet Legesenter og redaktør for primærhelsetjenestefeltet i Helsebiblioteket.

Å leve med alvorlig psykisk sykdom er krevende. Fastlegene kan være en viktig støttespiller.

Foto: privat

I dag fant jeg frem til musikk fra min egen ungdomstid. Det er noe magisk med musikken som traff meg i tiden hvor hjernen var under heftig omorganisering.

Pink Floyd fyller rommet med en meditativ rytme og poetisk melankoli. Jeg liker det, selv om jeg ikke var en del av den psykedeliske subkulturen. Musikken hyller randen hvor kunst løses opp i psykosens vanvidd. Rock'n roll, opprør fra det lille mennesket mot det store maskineriet. Den eneste utvei fra konformitetens utdanningsfabrikk var en elektrisk gitar, et plekter og en langtrukken glassklar gitarsolo inn i et annet univers. Virkeligheten ble utvidet med psykedeliske midler – «Lucy in the sky with Diamonds». Den psykedeliske rocken fra 1960- og 70-årene fristet mange inn i rus. De ble forlokket av gitarsirenenes sugende sang. Men det som skjulte seg bak «the dark side of the moon» var ikke lykke – tvert imot. Mange med rusutløst psykose ble innlagt på psykiatriske avdelinger. Noen kom aldri tilbake til normaliteten.

Som erfaren fastlege har jeg fått innblikk i mange grensepsykotiske liv. Tilknytningen de har til meg som terapeut varierer fra trygg havn til flyktig rundingsbøye. Så ulikt får jeg sjansen til å gi avtrykk i folks liv. Fellestrekk for mange av pasientene er mistro og paranoia, og *det* er ingen dans på roser. Psykosens logikk er uforutsigbar. Galskap blir i rockens verden mystifisert og opphøyd, men jeg har ikke funnet noen dypere og klokere forståelse av livets mysterier hos disse pasientene. Forvirring er ikke noe å trakte etter. Men likevel ser jeg en heroisk kamp for å overleve, en kamp for å tåle forvirrende lukter og syner, angst og frykt. Det er slitsomt å skjule seg for ondskap i verden og holde hemmeligheter skjult. Det er også en ensom kamp. Mye går galt mellom dem og familien, vennskap går i knas og det blir mye mas.

Disse pasientene er viktige. De har så få rundt seg. Det gjelder å ønske dem varmt velkommen, slik at de kommer tilbake. Mange er overført til fastlegen fra psykiatrien, og hva kan vi egentlig *gjøre*? Gjennom årenes løp har jeg sett at idealet om å ordne opp lett krasjer med pasientens autonomi – det blir små konfrontasjoner, trossene løsner. Det går best når jeg som terapeut *ikke* vil så mye, når jeg har gitt opp høye ambisjoner, når jeg bare er en man kan komme til, en man kan fortelle historier til.

Det går best når jeg som terapeut *ikke* vil så mye, når jeg har gitt opp høye ambisjoner, når jeg bare er en man kan komme til

En av mine pasienter vil ikke svelge legemidler. Han hadde dem i brystlommen og mente at effekten kunne stråle inn til kroppen. Mon det. Med diplomati og tålmodighet har etterlevelse fått en annen form. Nå knuser han legemidlene og blander dem inn i Nivea og smører det på kroppen. Fettet harskner i kontakt med luften og blodtrykket er fortsatt for høyt. Det får vi tåle innenfor det muliges kunst.

En annen pasient vil svelge *altfor* mange legemidler, han følger ikke retningslinjene. Hans ulykke ble forsterket da han traff en ung psykiater, type talentfull og pliktoppfyllende, men ikke erfaren. Benzodiazepiner ble brått seponert og en rasende psykose blomstret opp. Primærteamet protesterte og pasienten er nå på vanlig dose og i habituell tilstand.

Virkeligheten er ikke perfekt, men vi er konstant på vei, en romslig vei.

Noen pasienter kommer regelmessig. Andre kommer mer sporadisk, når livet butter imot. Ofte presenteres små somatiske plager, men pasienten godtar ofte korte forklaringer, slik at vi heller kan snakke sammen – om det som betyr noe, eller bare om hverdagslige ting.

Noen ganger vet ikke pasienten helt hvorfor hun kommer – ikke jeg heller – men konsultasjonen kan likevel være viktig for en som er ensom og syk. I en epikrise kan det stå: «Pasienten vil neppe ha nytte av videre psykoterapi». Da er det fastlegen som er siste skanse, uten omfattende terapeutiske ambisjoner. I et vennlig rom kan fastlegen være medmenneske. Ikke sjelden kan man finne frem til en felles humor. Og garantert vil du bli servert saftige psykotiske historier og «gode» paranoide råd. Da er det ikke så langt til en god «faraway laughter». For legelivet er innholdsrikt og mangfoldig.

Publisert: 7. oktober 2019. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.19.0472
© Tidsskrift for Den norske legeforening 2020. Lastet ned fra tidsskriftet.no